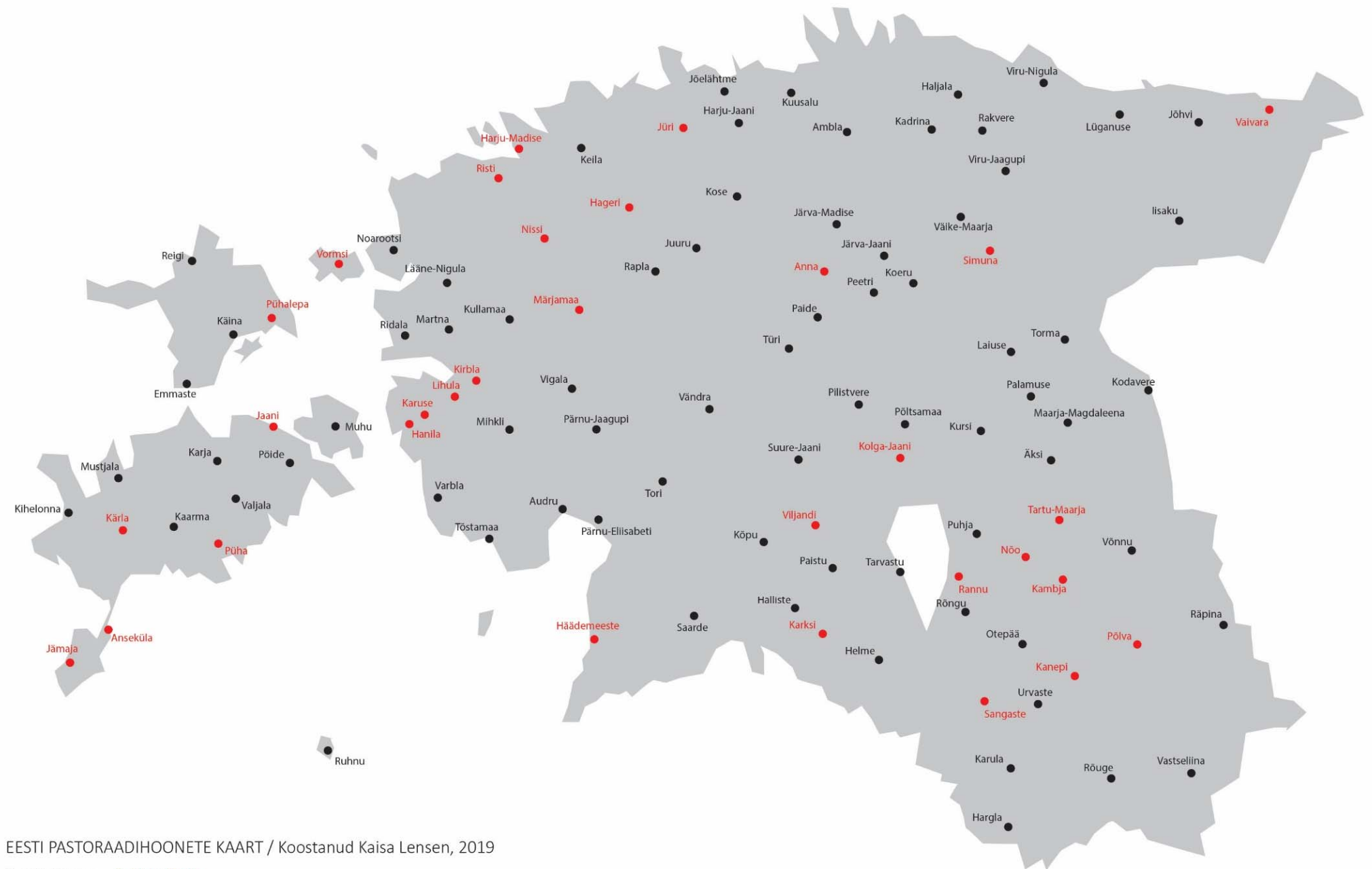

LISA 1

Pastoraatide kaart ja tabel

EESTI PASTORAADIHOONETE KAART / Koostanud Kaisa Lensen, 2019

● Säilinud hoone ● Hävinud hoone

Eesti kirikumõisa komplekside pastoraadid / koostanud Kaisa Lensen / 2019

Kasutatud lühendid : Mõi. - mõisaid kihelkonnas / Mäl. - registreeritud ehitismälestis ja selle number / Kasutus nk. - kasutus nõukogude ajal / Kasutus tp. - kasutus tänapäeval

Kihelkondade nimetused on loetletud mõisaportaali www.mois.ee/kihel alusel. Maakondade nimetused tabelis vastavad hetkel kehtivale haldusjaotusele.

 Hävinud kirikumõisa peahoone, mõnes kohas asendatud uusehitisega

Nr.	Nimi eesti / saksa	Maakond	Mõi.	Mäl.	Ehitusaasta	Kirjeldus	Omanik	Kasutus nk.	Kasutus tp.	Foto
1	AMBLA / Ampel	Järvamaa	30	14955	1877	Ambla kirikumõis asutati juba 1516, praegune suur ühekorruseline puithoone pärineb 1877. Kaetud kõrge viilkatusega, katusekorrus on välja ehitatud. Fassaadi keskel oleva välisukse ees klaasitud veranda. Aknad 6 ruudulise jaotusega. Pastoraat tagastati kogudusele 1982.	Kogudus	Raamatupidajate kool, Ambla Keskkooli internaat	Õpetaja korter, koguduse kantselei, pühapäevakool, leerikool, ürituste korraldamine	
2	ANNA / Annen	Järvamaa	7							
3	ANSEKÜLA / Anseküll	Saaremaa	6							
4	AUDRU / Audern	Pärnumaa	5	Ei	1883	Pastoraat asub Audru kirikust üle 2 km läänes. Maa pastoraadi rajamiseks annetas krahvinna von Thurn 1636. Peahoone hävis 1878, kuid juba 1883 püstitati varasemast suurem puitehitis. Hoonet ehib kaunis puitpits. Hiljem ehitatud veranda on hävinud. Lisatud on sobimatuid juurdeehitisi.	Eravaldis	Korterid	Korterid	
5	EMMASTE / Emmast	Hiiumaa	2	23346	1870	Emmaste sai iseseisvaks kihelkonnaks aastal 1866. Pastoraat ehitatud 1870. See on krohvitud paekivihooned, kaetud viilkatusega. Krobelise krohvipinnaga seinu ilmestavad siledad laiad uste ja akende piirid. Sisepääsu ees oli varem lahtine, praegu kinnine veranda. Aknad ei ole algsed. Siseruumid ümberehitatud, algselt paiknesid ruumid anfilaadselt.	Vald	Haigla	Perearstikeskus	
6	HAGERI	Raplamaa	22							
7	HALJALA / Haljall	Lääne-Virumaa	22	Ei	19. saj algul	Varaklassitsistlik ehitus arvatavasti 19. saj algusest. Madala soklikorrusega kivihoone, mille lakatoad hoone otstel. Kõrged 6-ruudulised aknad on krohviäärustusega. Ilmet ümberehitustega oluliselt muudetud.	Vald	Haljala rahvamaja	Laoruumid, juurdeehituse osas valla teeninduskeskus.	
8	HALLISTE / Hallist	Viljandimaa	11	Ei	19. saj 1. pool	Pastoraat asus kiriku lähedal lõunas. Lihtne poolkelpkatusega hoone pärines 19. saj I poolest, vasakul oli väike juurdeehitis. 1995-98 ehitati hoone tundmatuseni ümber koolimajaks, lisati juurde- ja väljaehitisi, ehitati juurde uus hoonetiib.	Vald	Halliste Põhikool	Halliste Põhikool	
9	HANILA / Hannehl	Läänemaa	9							
10	HARGLA / Hargel	Valgamaa	8	23261	1807	1807 püstitatud 1-kordne kivimaja, sümmeetriat rikkuv veranda on lisatud 19. sajandi lõpul. Aknad olid algselt 24 ruuduga, see on näha veel vanadel fotodel. Säilinud on mitmeid algeid dekoorelemente interjööris - tahvelkused, kahhelahi.	Kogudus	Kolhoosikontor	Kasutuseta	
11	HARJU-JAANI / St. Johannis	Harjumaa	16	Ei	19. saj algul	19. saj algul ehitatud tüüpiline poolkelpkatusega pastoraadihoone, arhitekt C. Starck, fassaadil iseloomulik 6-ruuduliste akende rida. Telgsümmeetriline plaan, keskel asuva vestibüüli taga asus saal. Maja on hiljem ümber ehitatud mitme korteriga elamuks.	Kogudus	Korterid	Kasutuseta	
12	HARJU-MADISE / Matthias	Harjumaa	7	22291		Pastoraadi varemed on registreeritud ajaloomälestis.				
13	HELME / Helmet	Valgamaa	9	23094	1779	Rajatud 1779, varaklassitsistlik pikk 1-korruselise poolkelpkatusega krohvitud tellistest ehitus, mille idapoolse otsa all on silindervõlvidega kelder. Sümmeetrilisi fassaade ilmestab peene hammasfriisiga telliskarniis. Hoone planeering on valdavalt säilinud, vernada lisatud historitsismi ajal, maja on renoveeritud 1999 aastal muuseumiks.	Kogudus	Lastekodu ja muuseum	Muuseum	
14	HÄÄDEMEESTE / Gudmannsbach	Pärnumaa	4							

15	IISAKU / Isaak	Ida-Virumaa	10	Ei	19.saj 2.pool	Krohvitud seintega kivihoone, mida kattis lameda kivikattega poolkelpkatus. Suured ja kõrged aknad on paiknenud reeglipäraselt. Hetkel on hoone renoveeritud elamuna.	Eraomand	Ametiruumid, korterid	Eramu	
16	JAANI / St. Johannis	Saaremaa	6							
17	JUURU / Jörden	Raplamaa	21	15168	18.saj lõpp	Ehitatud 18.saj lõpp, juurdeehitus 19.saj 1.poolel. Barokstiilis 1-kordne krohvitud hoone. Kõrgel poolkelpkatusel eenduv räästakarniis, maja dekooriks krohviliseenid maja nurkades. Ruumid paigutuvad hoones kolme reana, maja keskmes asub saal.	Kogudus	Korterid, sidejaoskond, telefonikeskjaam	Pühapäevakool, leerikool, talvekirik, ürituste korraldamine, renoveerimisel	
18	JÕELÄHTME / Jegelecht	Harjumaa	13	Ei	19.saj lõpp	Algselt 1-kordne viilkatusega paekivihoone. Aknad olid kitsad ja kõrged, 6-ruudulised, üksikud neist säilinud. Algselt omas lakatube. Hoone on hiljem põhjalikult ümber ehitatud.	Kogudus	Kool, lasteaed, alates 1983 seis kasutuseta	Õpetaja korter, koguduse kantselei, pühapäevakool, leerikool	
19	JÕHVI / Jewe	Ida-Virumaa	23	Ei	1800	Suur 1-kordne puithoone, ehitatud 1800. aastal, kuid hiljem ümberehitustega muudetud. Hoone oli kirikuõpetaja koduks kuni 1940. Terve pööning on välja ehitatud korteriteks, mistõttu rajatud katusel väljaehitusena aknad. Välisseintel horisontaallaudis, katusel uhked korstnapitsid. Koguduse kantselei tegutseb majas aastast 1993.	Kogudus	Korterid, sõjakomissariaat, Jõhvi külanõukogu	Koguduse kantselei, pühapäevakool, leerikool, koguduse üritused, osa renoveerimisel, majutus	
20	JÄMAJA / Jamma	Saaremaa	8							
21	JÄRVA-JAANI / St. Johannis	Järvamaa	16	Ei	1860	1860 ehitatud paekivihoone, silmapaistvate tellisest piiretega akendel ja maja nurkades, viilkatusega, puitpistiga veranda, põhiplaan klassitsistlikult sümmeetriline, anfilaadsüsteemis. Tänu sõpruskoguduste ja projektitoetuste abile on tehtud suur hulk renoveerimistöid - saali remont 1998, õpetaja korter 2003, katuse vahetus 2006.	Kogudus	Järva-Jaani Keskkool, ametiruumid, korterid, kooli internaat, kultuurimaja	Õpetaja korter, koguduse kantselei, pühapäevakool, saal koguduse ürituste tarbeks	
22	JÄRVA-MADISE / St. Matthäi	Järvamaa	9	Ei	18.saj lõpp / 19.saj 2.pool	Pastoraadi peahoone oli 18. sajandi lõpul püstitatud ühekordne suurem puithoone, säilinud on vaid pastoraadi hilisem kivist tiibehitis, mis ehitati 19. sajandi keskel.	Kogudus			
23	JÜRI / Jürgens	Harjumaa	11							
24	KAARMA / Karmel	Saaremaa	24	20799	1770-80	Põneva ajalooga pastoraadikompleks, praegune hoone ehitatud 18.saj, mida hiljem on laiendatud mõlemas suunas. Hoone on dolomiidist ja rookatusega. Teostatud on mitmeid põhjalikke uuringuid. 1991 avastati ilmselt keskaega dateeritav keldriosa. Hoone renoveeriti suures osas 1991-93, kuid on vajanud niiskuskahjustuste tõttu ka hilisemaid remonte ja hetkel osaliselt avariiline.	Kogudus	Sõjavägi, korter, osa hoonest oli varemetes	Talvekirik, misjonipood, osalt kasutamata ja avariiline	
25	KADRINA / St.Katharinen	Lääne-Virumaa	19	Ei		Varasemalt 1-kordne, kõrge kelpkatusel puithoone. Nüüdseks ehitatud 2-kordseks ja minetanud oma algse ilme. Kasutusel korteritena.	Eraomand	Korterid	Korterid	
26	KAMBJA / Kamby	Tartumaa	18							
27	KANEPI / Kannapäh	Põlvamaa	20							
28	KARJA / Karris	Saaremaa	13	20901	18.saj	Algselt 18.saj valminud barokne hoone rekonstrueeriti ulatuslikult 19.saj 2.poolel. Pastoraat on 1-korrusega keldrita paekivihoone, S-kividest viilkatusega. Aknaid rõhutavad krohviipiirded, hoone keskel on klassitsistlik välisüks. Hoone on väga halvas seisus. Kompleksis on kaitse all veel laut, saun ja kelder.	Kogudus		Kasutatakse talvekirikuna ja koguduse ürituste toimumise kohana	
29	KARKSI / Karkus	Viljandimaa	4							

30	KARULA / Karolen	Valgamaa	6	23146	18-19. saj vahetus	Keskmise suurusega, 1-kordne, krohvitud barokne poolkelpkatusega tellishoone, millel on lakatoad hoone otstel. Hoone sees on säilinud üksikuid interjööridetaile ja uksi. Hetkel on hoone kasutuseta ja avariiline.	Kogudus	Aseõpetaja elupaik, kolhoosi kartulikelder, ajutine majutus	Kasutuseta, varemetes, avariohtlik	
31	KARUSE / Karusen	Läänemaa	10							
32	KEILA / Kegel	Harjumaa	38	28725	1797	Eesti ala luksuslikeim pastoraadihoone, püstitatud 1797 aastal, kivist 2-kordne barokkhäärber, millel varasemalt olnud 8 kõrvalhoonet. Hoone maht on säilinud muutumatuna tänaseni. Tehtud on põhjalikud interjööriuringud. Renoveerimise ootel.	Kogudus	Kolhoosi- ja sovhoositöölise elamu	Renoveerimisel	
33	KIHELKONNA / Kielkond	Saaremaa	14	20828	1818	1-kordne krohvitud paekivihoone 19.saj algusest, renoveeritud 19.saj 2.poolel, samal ajal kerkinud ka kõrvalhooned. Esiküljel väike tuulekoda hoone keskel. Taga väljaehitused majandusruumidele. Siseroomid korrastatud koguduse tarbeks 1990-ndail. Hoone on heas korras.	Kogudus	Hooldekodu	Õpetaja korter, koguduse kantselei, pühapäevakool, saal koguduse ürituste tarbeks	
34	KIRBLA / Kirrefer	Läänemaa	8							
35	KODAVERE / Koddafer	Jõgevamaa	7	Ei	18.saj lõpp	Asub kirikust 400 m läänes, pastoraat on pikk arhailine puitehtis, ilmselt 18.saj lõpukümneid. 1960-70 oli hoone varisemisohhtlik, säilinud on u pool hoonest.	Eraomand	Korterid, osalt varisenud	Eravaldis, kasutuseta	
36	KOERU / Marien-Magdalenen St.	Järvamaa	23	Ei	1838, hiljem lisatud 2.korrus	Algselt 1838. rajatud kesmise suurusega ühekordne tagasihoidlik kivihoone, hiljem ehitatud teine korrus ja välimus seetõttu oluliselt muutunud.	Kogudus	Vanadekodu		
37	KOLGA-JAANI / Klein-St.Johannis	Viljandimaa	4							
38	KOSE / Kosch	Harjumaa	25	2796	19. saj 1.p.	Kose pastoraat pärineb 19.saj I poolest. Tegu on kõrgel soklil oleva kivihoonega, millel on kelder ja pööningukorrus. Veel 1930-ndail ümbritses maja kena aed koos lillepeenarde ja viljapuuaia. Peale natsionaliseerimist kasutati peamiselt rahvamajana. 1980-ndate lõpul jäi hoone tühjaks ja lagunema. Kogudus restaureeris hoone põhjalikult 1997. aastaks.	Kogudus	Rahvamaja, kultuurimaja, kino	Koguduse ruumid	
39	KULLAMAA / Goldenbeck	Läänemaa	27	15468	19. saj keskpaik	Pastoraati on allikates mainitud esmakordselt 1692 kui see uuesti üles ehitati. Varasemad hooneosad pärinevad ilmselt just sellest ajast. Suuremad ümberehitused 1803 ja 1823-48. Seega praegune välisilme pärineb 19.saj keskelt. Hoonet on ilmselt aja vältel ka pikendatud juurdeehitustena. Alates 2008 tegutseb hoones Kullamaa Kihelkonnamuuseum.	Kogudus	Haigla	Kihelkonnamuuseum	
40	KURSI / Talkhof	Jõgevamaa	5	23981	1815-17	Kursi pastoraat on samas asukohas paiknenud juba Rootsi ajast. Varasemast hoonest on säilinud 2 võimsat manelkorstent. Ehitatud 1815-17, rõhtplakhoone, ümber ehitatud klassitslikuks 1830-40-ndail, verandad lisatud 1860-80. Viimati korrastati maja 1993.	Kogudus	Algkool, rahvamaja	Kasutuseta, talvekirik, ühes toas koduloomuuseum	
41	KUUSALU / Kusal	Harjumaa	10	2877	1792-98	Ehitatud 1792-98, 1-korruselise poolkelpkatusega paekivist krohvitud maja, S-kivikatusega. 19.saj lõpul juurde ehitatud sahver. Lihtsa maja ainsaks dekooriks räästaalune lai krohvikarniis. Algselt väikesed 6-ruuduga aknad, mis hiljem ümberhituste käigus muudetud. Hoone sai ulatuslikult kahjustada 2014. aasta põlengus, nüüdseks on hoonel uus katus ja kavandamisel on renoveerimistööd.	Kogudus	Raamatukogu, koduloomuuseum, korterid	Renoveerimisel	
42	KÕPU / Fellin-Kõppo	Viljandimaa	5	Ei	1870-71	Maja ehitati 1870-71 köstrimajaks, al 1872 tegutses seal kihelkonnakool. Al 1891 asus majja elama Kõppu kolinud kirikuõpetaja. Aastaks 1895 oli valminud kogu kompleks, sh uus köstrimaja ja abihooned. 1990-ndail pastoraadihoonet kogudusele ei tagastatud sinna tehtud suurte investeeringute tõttu.	Vald	Haigla, lasteaed, hooldekodu	Hooldekodu	

43	KÄINA / Keinis	Hiiumaa	5	Ei		Tegemist oli Eesti alade suurima kirikumõisaga, millele kuulus 1762 tiinu maad. Tegu oli tüüpilise krohvitud, rookatusega ja 6-ruuduga akendega pastoraadihoonega. Kompleksist on säilinud ainult peahoone, mille müürid on madalamaks tehtud ja ümber ehitatud remonditöökojaks. Tänapäeval on hoone kaetud profiilplekiga.	Eraomand	Remonditöökoda	Tootmishooned	
44	KÄRLA / Kergel	Saaremaa	12							
45	LAIUSE / Lais	Jõgevamaa	16	23930	19.saj keskel	Pastoraadi peahoone on ehitatud 19. saj 2.pooles ning sajandi lõpus on seda rekonstueeritud. Tegemist on keskmise suurusega punasest telliskivist historitsistliku kujundusega hoonega. Hoone keskosas on lai kolmnurkviiluga pealisehitus. Seinad on liigendatud lihtsate tellistest pilastritega ja karniisiga. Aknad on peamiselt kuuese jaotusega.	Kogudus	Lasteaed		
46	LIHULA / Leal	Läänemaa	5							
47	LÄÄNE-NIGULA / Poenal	Läänemaa	19	15597	1848	Kõrgel soklil, võlvitud täiskeldriga ühekorruseline hoone, mil tsementkrohviga kaetud massiivsed paekiviseinad. Kroonika järgi on ehitatud kivist pastoraadihoone juba 1695 ja hoone keldriosa võibki pärineda sellest ajast. Suured ümberehitused on teada aastatest 1767 ja 1848. Vimane suurem ümberehitus toimus 1950-ndatel kui muudeti ka katuse kuju. Katus renoveeriti 2017.	Kogudus	Kolhoosi kontor		
48	LÜGANUSE / Luggenhusen	Ida-Virumaa	9	13923	18.saj keskpaik	Hoone müürid pärinevad 18.saj keskelt, puidust pikendus on lisatud pastoraadile 19.saj II veerandil. Ühekordne barokne, suur, krohvitud seinte ja S-kivi poolkelpkatusega kivihoone. Hilisematest ümberehitustest pärinevad historitsistliku kujundusega klaasitud viilkatusega verandad esi- ja tagafassaadide keskel.	Eraomand	Elamu	Eravaldis	
49	MAARJA-MAGDALEENA / St.Marien-Magdalenen	Tartumaa	11	24068	19.saj 4.veerand	Hoone on ehitatud punasest tellisest maakivi vundamendil, algselt laastust poolkelpkatusega. Puitverandaga ühekorruseline hoone. Fassaadil esineb lihtsat tellisest dekoori, nagu aknaavaade sillused ja räästa atmikkarniisid. Pastoraat on põhjalikult renoveeritud 2010-2011.	Kogudus	Rahvamaja, kolhoosi kontor, sidekontor, osaliselt eluruumid	Koguduse kantselei, külaselti ruumid, külaliskorterid, raamatukogu	
50	MARTNA / Martens	Läänemaa	18	Ei	1830	Martna sai iseseisvaks kihelkonnaks 16.saj alguses. Praegune hoone ehitati aastal 1830, 1913 ehitati välja teise korruse toad pühapäevakooli klassiruumideks, 1920 paigaldati hoonele uus õlgkatus. Alates 1970 tegutses hoones Martna Põhikool, mille tõttu on lisatud pastoraadi tagaküljele massiivne juurdeehitus. Tänapäeval kasutab hoonet kogudus.	Kogudus	Raamatukogu, rahvamaja, sovhoosi kontor, telefoni- ja sidejaam	Koguduse kantselei	
51	MIHKLI / St. Michaelis	Pärnumaa	6	16667	1855-58	Pastoraat on hilisklassitsistlik 1-korruseline krohvitud kivihoone. Katuseks profileeritud räästakarniisiga kelpkatus. Fassaadi keskel portikus.	Kogudus	Kolhoosi kontor, ametiruumid, elamu		
52	MUHU / Mohn	Saaremaa, Muhu	11	21009	1832	Praegune pastoraadihoone on Muhul juba vähemalt kolmas ja see ehitati 1832 pastori elamuks. Hoone on kivisoklil, seinad laudisega kaetud rõhtpalk, katus algselt roog. Alates 1948. aastast on hoone olnud kasutuses koolimajana. 1972 ühendati pastoraadiga Liiva kooli mahukas juurdeehitus. 2015 alustati maja renoveerimist.	Kogudus	Sidejaam, kool	Renoveerimisel	
53	MUSTJALA / Mustel	Saaremaa	5	21030	20. saj algus	Suhteliselt suur, ühekorruseline viilkatusega hoone. Lõunapoolsel küljel hilisem klaasitud historitsistliku kahepoolse uksega veranda. Aknad enamasti 6 ruuduga, osad neist hilisemad, pärinedes 1930-ndate remondist. Siseruimides on samuti jälgi samal ajal tehtud muudatustest.	Kogudus	Korterid, vallavalitsus, raamatukogu, sidejaoskond	Koguduse kantselei, pühapäevakool, talvekirik, koguduse ürituste korraldamine, misjonipood	
54	MÄRJAMAA / Merjama	Raplamaa	22							
55	NISSI / Nissi	Harjumaa	14							
56	NOAROOTSI / Nukkö	Läänemaa	10	15550	18. saj algus	1-kordne laudvoodriga palkhoone, arvatavasti on varem olnud majas ka mantelkorsten, millele vihjab jäme korstnajak. Pastoraadi ehitusaja kohta on mitmeid märkmeid – 1635, 1683 ja 1725, praegune hoone sisaldab ilmselt osi ka varasemast. Säilinud rohelised ahjud püstitati 1784 ning samast ajast on ka säilinud baroksed uksetahvlid. Hoone praegune välimus pärineb 1996 põhjalikust remondist.	Kogudus	Korterid, vallavalitsus, laoruumid	Talvekirik, koguduse üritused, muuseum	

57	NÕO / Nüggen	Tartumaa	10								
58	OTEPÄÄ / Odenpäh	Valgamaa	12	4485	1827	Pastoraat ehitati 1827 peale eelmise hoone põlengut. Tegemist on ühekorruselise, nõlval asuva maakivist ja krohvitud seintega hoonega. Täielikult on välja ehitatud ka hoone katusekorrosus. Hoonel on poolkelpkatuse ühes hilisemate katuseärklitega. Siin elas aastail 1872-1880 Jakob Hurt, kes oli Otepää koguduse pastoriks.	Kogudus	Masin-traktorijaam, sovhoosi kontor, vallavalitsus	Muuseum		
59	PAIDE / Weißenstein	Järvamaa	4	Ei	1756	Paide pastoraat on olnud praeguses asukohas alates 1690. aastast. Praegune hoone on ehitatud 1756. Ühekorruseline paekivist maja oli algselt kõrge kelpkatusega. 1851 tehti pastoraadile põhjapoolne juurdeehitus ja puidust klaasveranda, 1898 ehitati katusekorrosus. Kapitaalremontide käigus on hoone tundmatuseni muutunud. Kirikumõisa majandushooned ei ole säilinud.	Eraomand	Raamatukogu, arvutusjaam	Elamu		
60	PAISTU / Paistel	Viljandimaa	14	14597	1829-31	Hoone on ehitatud 1829-31, tegemist on krohvitud maakivihoonega. Akende ümberehitus 19. sajandi lõpus. Hoone maht on algne, lisatud vaid üks hilisem juurdeehitus, aknaid-uksti pole säilinud ja muudetud on veidi nende kuju.	Kogudus	Haigla, hooldekodu	Õpetaja korter, koguduse kantselei, pühapäevakool, talvekirik, koguduse üritused, misjonipood, majutus		
61	PALAMUSE / St. Bartholomäi	Jõgevamaa	9	23968	1859	1-korruseline, viilkatuse ja krohvitud fassaadiga puidust pastoraadihoone. Hoone välisilmet on hiljem juurdeehitustega mitmeid kordi muudetud. Suurem hoonemaht on lisatud pastoraadi lõunapoolsesse otsa. Väiksem juurdeehitus paikneb hoone tagafassaadil. Pastoraat restaureeriti põhjalikult 2002. aastal. Tööde käigus taastati puidust eeskoda-veranda.	Kogudus	Raamatukogu, kultuurimaja	Koguduse kantselei, välja renditud		
62	PEETRI / St. Petri	Järvamaa	21	Ei	18. saj 1. pool	Üsna algupärase välimuse ja planeeringuga säilinud lihtne kepkatusega kivihoone. Säilinud on anfilaadne plaan ja maja keskelt nihkes mantelkorsten, interjööri on veel vanu uksti, ahjusid ja dekoori. 1962 ehitati pastoraadi juurdeehitusena suur silikaatidest koolimaja. Hoonet kogudusele ei tagastatud, põhjuseks suur juurdeehitus. 2018 lõpetas kool majas tegevuse ja hoone seisab nüüd tühjalt.	Vald	Kool	Kasutuseta		
63	PILISTVERE / Pilistfer	Viljandimaa	12	Ei	1990-ndad	Pastoraat asub kirikust paarsada meetrit idas. Ajalooline poolkelpkatusega puidust hoone pärines arvatavalt 18-19. sajandist, veranda hilisem. Hoones on ilmnenud mitu erinevat ehitusjärku, vanemad neist lausa keskaegsed. Hoone puitosa hävis sõjas ja lammutati 1961, 1990-ndail rajati vanale keldrile uus hoone, mis jälgendab varasema pastoraadi väliskuju.	Kogudus				
64	PUHJA / Pawelecht	Tartumaa	9	Ei	1920-ndad	Puhja varasem pastoraat on hävinud 1912 ning praegune hoone on ehitatud 1920-nate algul. Kõrge puidust kelpkatusega hoone sobitub hästi kirikumõisa kompleksi.	Kogudus	Internaat, käsitöötoad, õpetaja korter	Kogudusemaja, renoveerimisel		
65	PÕLTSAMAA / Oberpahlen	Jõgevamaa	11	Ei	19. saj algus	Algselt massiivne kõrge 1-korruseline kivihoone poolkelpkatusega, kogu ulatuses kelderdatud. 1969 on toimunud suurem ümberehitus, millega muudetud kõik aknaavad ja lisatud juurdeehitisi. 1994 kapitaalremondi käigus on hoone oluliselt ümber ehitatud.	Kogudus	Haigla	Koguduse kantselei, pühapäevakool, koguduse üritused, välja renditud, majutus		
66	PÕLVA / Pölwe	Põlvamaa	21								
67	PÄRNU ELIISABETI / St. Elisabeth	Pärnumaa	19	8322	1759	1759 ehitati kiriku lähedusse barokne pastoraadihoone, mis oli algselt 1-korruseline puidust, kõrge sadulkatuse ja mantelkorstnaga. Hoonele ehitati 1816 katusetoad sinna rajatud kooli tarbeks ja hoone sai hilisklassitsistliku ilme. 1881 lisati hoonele ida suunas oluliselt juurdeehitisi ja ehitati uusklassitsistlik katusekorrosus. 2017-18 on hoone põhjalikult renoveeritud.	Eraomand	Kool	Hotell Rosenplänter, kohvik Pastoraat		
68	PÄRNU-JAAGUPI / St. Jakobi	Pärnumaa	18	16631	1858	Pastoraadi hoone valmis 1858 ning see rajati varasemalt hävinud pastoraadihoonete kohale. 1877 vahetati õlgakatus sindlikatuse vastu, fassaadi remonditi ka 1934. Suuremad hilisemad ümberehitused hoones 1950, 1958, 1965. Pastoraadihoone tagastati kogudusele 1993. aastal. Aastal 2000 vahetati kõik aknad, värviti fassaad ja remonditi koguduse saal.	Kogudus	Raamatukogu, pangakontor, külanõukogu, lasteaed	Õpetaja korter, koguduse kantselei, koguduse üritused, osa välja renditud		
69	PÕIDE / Peude	Saaremaa	17	21060	19. saj	Täpne ehitusaeg ei ole teada, kuid pastoraadihoone on 1698.a. kaardil oma tänasel asukohal juba olemas. Maja on ühekordne keskmise suurusega viilkatusega kivihoone, arvatavasti on tegu ühes etapis ehitusega. Katuse kelbad on hiljem kaotatud ja rookatus asendatud eterniidist katusekattega, ehitatud on täiendavad korstnad. Hoone on halvas seisukorras ja vajaks kapitaalremonti.	Kogudus	Ametiruumid	Talvekirik, koguduse üritused, laagrid		

70	PÜHA / Pyha	Saaremaa	10								
71	PÜHALEPA	Hiiumaa	9								
72	RAKVERE / Wesnberg	Lääne-Virumaa	14	Ei	1901-1903	Rakvere pastoraadihoone on vähemalt viiel korral hävinud ning taastatud arvatavasti samal kohal. Praegune viilaktusega tellishoone on ehitatud 1901-1903, kuid varasemaid hooneosi, nagu mantelkorstna vundament, on näha silindervõlvidega keldris. Hoone on nüüdseks tagastatud kogudusele ja maja renoveerimisega alustati 2013. aastal.	Kogudus	Korterid, nõukogude armee	Õpetaja korter, Intellektipuudega inimeste töökeskus, osalt renoveerimisel		
73	RANNU / Randen	Tartumaa	5								
74	RAPLA / Rappel	Raplamaa	21	15319	18. saj lõpp	Rapla vanema ajaloo kohta on küllalt vähe teateid, sest 1774, kui pikselöögist süttis pastoraat, põles ära kogu kirikuarhiiv. Teadaolevalt ongi seejärel, 18. saj viimasel veerandil ehitatud uus pastoraat Rapla vanim hoone. Tegu on ühekordse suure kivihoonega, millel viilkatus.	Kogudus	Korterid, asutuste kontorid, trükikoda	Koguduse kantselei, pühapäevakool, talvekirik, koguduse üritused, misjonipood		
75	REIGI / Roicks	Hiiumaa	5	23470	1775	Pastoraadi raudkivist peahoone on ehitatud arvatavasti 1775, olles Hiiumaa üks vanemaid ehitisi. Hoone on ehitatud osaliselt vanadele müüridele, keldrid on võlvitud. Pastoraadis on alustatud mitmel korral renoveerimistöid (alates 1982), kuid enamused neist on jäänud pooleli.	Kogudus	Vanadekodu	Kasutuseta, ajutused näitused		
76	RIDALA / Roethel	Läänemaa	18	Ei	19. saj 1.pool	Ridala kirik pärineb juba 13. sajandist, kuid ei ole teada millal rajati pastoraat. Viimane pastoraadihoone oli tagasihoidlik, rookatusena kivehitus, mis püstitatud ilmselt 19. saj 1. poolele. Säilinud sellest ainult hoone üks osa mis kasutusel elamuna, ülejäänud lammutatud.	Eraomand	Korterid	Eramu		
77	RISTI / Kreuz	Harjumaa	6								
78	RUHNU / Runõ	Saare mk, Ruhnu	1	27425	1865	Pastoraadi peahoone on ehitatud peale eelmise kirikla põlengut 1875. Tegemist on ühekordse puudust, plekiga kaetud viilkatusega rõhtpalkhoonega, mille ees veranda. Juba aastal 1900 tegutses majas kool, mis oli 1944. aastani rootsikeelne. Kuigi tagastatud kogudusele aastal 2000, tegutseb kool seal siiani. Hoone renoveeriti põhjalikult 2017. aastal.	Kogudus	Kool, lasteaed	Kool		
79	RÕNGU / Ringen	Tartumaa	9	Ei	19. saj keskel	Kõrge sokliga paekivihoone, mis hiljem ehitatud 2-kordseks. Püstitatud arvatavalt 19. saj keskel. Hetkel on majal viilkatus ja see on tundmatuseni muutunud. Säilinud on osa algset räästakarniisi.	Kogudus	Tehase kontor	Välja renditud korteritena		
80	RÕUGE / Rauge	Võrumaa	24	14085	1842	Ehitatud 1842, taastatud ca 1920-30. Krohvitud kivihoone maakivivundamendil, veranda hilisem. Lihtsa vormiga poolkelpkatusega hoone.	Kogudus	Haigla			
81	RÄPINA / Rappin	Põlvamaa	12	Ei	u 1830	Asub kirikust 500 m kirdes. 1830 paiku valminud varaklassitsistlik poolkelpkatusega hoone. Lihtsa vormiga, maja tagaküljel dekoori pilastrid. Historitsismi ajal oli majale lisatud veranda, mis praeguseks on hävinud. Nõukogude ajal oli hoonele tehtud silikaadist juurdeehitis kooli tarbeks, mis on pastoraadi restaureerimistööde käigus lammutatud.	Kogudus	Räpina Keskkool	Koguduse kantselei, talvekirik, saal, osalt renoveerimisel		
82	SAARDE / Saara	Pärnumaa	9	16739	1790, 1877	Algne hoone püstitatud 1790, põhjalikult ümber ehitatud 1877. 1,5 kordne kivimaja, palju säilinud detaile interjööris. 1990 renoveeritud, kujundus meenutab algset, osa 1. korrusest on uue kujundusega, pööning kasutuseta.	Kogudus	Sovhoosi kontor	Koguduse kantselei		
83	SANGASTE / Theal	Valgamaa	15								
84	SIMUNA / St. Simonis	Lääne-Virumaa	22								

85	SUURE-JAANI / Groß-St. Johannes	Viljandimaa	12	14647	18. saj 2.p.	Püstitatud 18. saj 2.poleel, 1846 vahetatud vooder, 1875 ehitatud 2-kordne osa, 1884 lisatud veranda. Hoone keskel on säilinud suur mantelkorsten-köök, anfilaadne plaan. Hoone on põhjalikult renoveeritud aastal 2013, siseruumid veel ootavad väljaehitamist.	Kogudus	Lasteaed	Kasutuseta, koostatud päevakeskuse projekt	
86	TARTU-MAARJA / Dorpat- St. Marien	Tartumaa	30							
87	TARVASTU / Tarwast	Viljandimaa	9	Ei	1822	Pastoraat asub kiriku läheduses, teisel pool teed. 1822 peahoone on 1-korruseline ja poolkelpkatusega puitehitis. Hoone on säilinud kuid kaasajastatud välimusega.	Kogudus	Haigla	Õpetaja korter, koguduse kantselei, talvekirik, koguduse üritused, osalt renoveerimisel	
88	TORI / Torgel	Pärnumaa	5	16819	19. saj keskpaik	Mõisakompleksi eluhoone 19. saj keskelt, hiljem rekonstrueeritud. 1-kordne kesmise suurusega puithoone, peaukse ees väike eeskoda. Viimati on hoonet restaureeritud 2006-2007.	RMK	Metskonna hoone	Metskonna hoone	
89	TORMA / Torma	Jõgevamaa	11	24096	ca 1800	Umbes 1800 ehitatud, varaklassitsistlik krohvitud kivimaja. Saal on maja keskel ja hoones on ka mantelkorsten. Säilinud pn peegellaed, alles on uksetahvleid, sepishingi, käepidemeid.	Kogudus	Fassaadide renoveerimine, Pastoraadi aia ja pargi korrashoid	Õpetaja korter, koguduse kantselei, pühapäevakool, talvekirik, majutus	
90	TÕSTAMAA / Testama	Pärnumaa	7	Ei	19. saj 1.pool	Kirikumõis asutati 1684. aastal, kirikust poolteist km läänes. Praegune hoone on püstitatud arvatavalt 19. saj 1.poleel, sajandi lõpul tehtud mitmeid juurdeehitusi, lisatud peene aknaraamistusega historitsistlik veranda. Hiljem laiendati aknaid ning katus ehitatud viilkatuseks.	Sihtasutus		Hooldekodu	
91	TÜRI / Turgel	Järvamaa	15	Ei	19.saj 1. pool	Pikk 1-kordne kivihoone, põhikorrus pärineb 19.saj 1.poleest, sajandi 2.poleel on lisatud puidust pealeehitus, mida katab viilkatus. Hoone otsal on tellisseintega pikendus. Kogudus loobus pastoraadihoonest Türi linna kasuks. Hoone müüdi erakätesse 1998 ja sealtpeale seisnud tühjalt ja lagunemas.	Eraomand	Korterid	Kasutuseta	
92	URVASTE / Anzen	Võrumaa	17	Ei	1913	Pastoraat asub kirikust 180 m kaugusel idas. Pastoraadi puidust hoone oli algselt ehitatud 1756, kuid hävinud 1912 tulekahjus. Uus hoone ehitati 1913 vuugitud tellisest. Lihtsa vormiga, siisepääsu ees palkon.	Kogudus	Artsipunkt, arsti korter, kauplus, apteek, raamatukogu, õpetaja korter	Kantselei, õpetaja eluruumid (hetkel elanikuta), raamatukogu, sõnumisaal, pühapäevakool, arhiiv, käsitöötuba, talvekirik	
93	VAIVARA / Waiwara	Ida-Virumaa	22							
94	VALJALA / Wolde	Saaremaa	14	Ei	18.saj	18.saj pärinev 1-kordne puidust hoone, mida remondid on tulgevalt moonutaud, säilinud vaid proportsioon. Maja kõrge katus oli algselt ilmselt rooga kaetud, sümmeetriliselt paikened 2 korstent.	Kogudus	Külanõukogu, sidejaoskond, korterid ametnikele	Koguduse kantselei, talvekirik, ürituste korraldamine, majutus	
95	VARBLA / Werpel	Pärnumaa	6	Ei	1800	Kirikust üle tee asuv 5 hooneline pastoraadikompleks on märgitud juba 1852.a. kaartidel. Praeguseks on peahoone suures osas renoveeritud tänu sõpruskoguduse abile.	Kogudus	Korterid, haigla	Koguduse kantselei, pühapäevakool, talvekirik, majutus	
96	VASTSELIINA / Neuhausen	Võrumaa	8	14137	1783	Asub kiriku läheduses, teisel pool teed. Varaklassistlik krohvitud kivihoone mis algselt püstitatud 1783, 1905 põlengus hävinud müürideni, kuid taastatud lähedasel kujul. Vintskapid ehitati ja anfilaad kaotati muutmisega haiglaks.	Kogudus	Korterid, haigla	Kuni 2018 välja renditud, hetkel kasutuseta	
97	VIGALA / Fickel	Raplamaa	12	Ei	1881	Varasemad pastoraadihooned on Vigalas püstitatud 1786 ja 1827, kuid mõlemad on hävinud. 1881 ehitatud historitsistlik puitelamu, 1.korrusega, viilaktus, erilised teravate viiludega uugid. Seintel rõhtlaudvooder, esifassaadil veranda.	Eraomand	Haigla, kolhoosikontor	Hooldekodu	

98	VILJANDI / Fellin-Land	Viljandimaa	13								
99	VIRU-JAAGUPI / St. Jakobi	Lääne-Virumaa	18	16006	1756	Ehitatud peale eelmise hoone põlemist 1756. Ühekorruseline barokne puitehitis, algselt anfilaadi ja mantelkorstnaga. Rekonstrueeritud aastal 1960, mistõttu kõik arhitektuursed detailid kadunud.	Kogudus	Kooli internaat			
100	VIRU-NIGULA / Maholm	Lääne-Virumaa	18	16059	1666-67	Pastoraadiga samal ajal ehitati ka kirikumõisa abihooned. Hilisemad ümberehitused on teada veel aastatest 1782 ja 1858-60. Pastoraat on rõhtpalkehitis, kaetud horisontaalse voodriga. Mõlemal küljel olevad verandad on hilisemad juurdeehitused 19. saj. 1945-1963 oli pastoraadis haigla, seejärel kooli internaat. Juba 1986 avati pastoraadis koduloomuuseum.	Vald	Kooli inetrnaat, haigla	Koduloomuuseum, korter		
101	VORMSI / Worms	Läänemaa	3								
102	VÖNNU / Wenden	Tartumaa	17	7311	19. saj 2.pool	19. saj 2.poole ehitis, ühekordne keskmise suurusega kivist hoone. Seintest kõrgem poolkelpkatust, astmeline lai räästakarniis. Esiküljel viilkatusega kitsas pikendus.	Kogudus	Korterid, Kasutuseta	Majutus, diakooniamaja - elamispiinad toimetulekuraskustega inimestele		
103	VÄIKE-MAARJA / Klein St. Marien	Virumaa	18	Ei	1878	Väike-Maarja koguduse pastoraat ehitati 1878. aastal, nõukogude ajal tehti hoone korteriteks. Peale kogudusele tagastamist oli hoones rentnik, osa seisis tühjana. 2003. aastal pastoraat remonditi koguduse ruumide tarbeks.	Kogudus	Korterid			
104	VÄNDRA / Fennern	Pärnumaa	9	16889	19. saj algus	Vändra kirikumõisa peahoone on ehitatud 19. saj alguses ja põhjalikult muudetud 1830-40. aastatel. Kõrgel maakivisoklil ristpalkehitis, mis kaetud putilaudisega, valtsplekiga kaetud kelpkatusega ja kahe verandaga hoone, millest üks oli algselt lahtine rõdu.	Eraomand	Kolhoosi kontor, eluruumid	Eravaldis, kavas renoveerida koolituskeskuseks.		
105	ÄKSI / Ecks	Tartumaa	11	24073	19. saj keskpaik	Ehitatud 19. saj keskel ja sajandi lõpul rekonstrueeritud. Keskmise suurusega ühekordne kivihoone, millel keskosas hilisem kahekordne juurdeehitus. Hoonet liigendavad kolmnurkviiludega väljaehitused ja klaasitud kinnine puitveranda. Viimane suurem ümberehitus teostati 1980-ndate lõpus, mil lisati tagafassaadile uus tiib.	Kogudus		Koguduse kantselei, pühapäevakool, talvekirik, välja renditud, kasutuseta		

Kasutatud allikad ja illustratsioonid pastoraatide tabeli koostamiseks

Ambla	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register (www.register.muinas.ee), mälestis 14955 Ambla pastoraadi peahoone. Ivar Leidus, 2012, https://et.wikipedia.org/wiki/Ambla_kirikumõis (kõik veebilehed vaadatud 15.04.2019) .
Audru	Info / Foto /	Valdo Praust, Pärnumaa mõisad, Tallinn : Tänapäev 2009, lk 114–115. Kaisa Lensen, 2019.
Emmaste	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 23346 Emmaste pastoraadi peahoone. Maarika Leis-Aste, 2012, Kultuurimälestiste riiklik register.
Haljala	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, Mõisate ülevaated (1976–1978), ERA.T-76.1.10433 (Muinsuskaitseameti arhiiv, edaspidi MKA). Kaisa Lensen, 2019.
Halliste	Info / Foto /	Valdo Praust, Pärnumaa mõisad, Tallinn : Tänapäev 2009, lk 122–123. Elmo Riig, 2009, https://leht.postimees.ee/186938/luhidalt .
Hargla	Info / Foto /	Valdo Praust, Võrumaa mõisad, Tallinn : Tänapäev 2012, lk 132–133. Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 23261 Hargla pastoraadi peahoone. M-L. Paris, 2017, Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 23261 Hargla pastoraadi peahoone.
Harju-Jaani	Info / Foto /	Juhan Maiste, Eesti Arhitektuur III, Tallinn: Valgus 1996, lk 49. Jaan Vali, 2001, Kultuurimälestiste riiklik register, MKA fotokogu 16666d.
Helme	Info / Foto /	Juhan Maiste, Olev Suuder, Eesti Arhitektuur IV, Tallinn: Valgus 1996, lk 124. Kultuurimälestiste riiklik register, 23094 Helme pastoraadi peahoone. Autor teadmata, Mulgimaa infoportaal, https://www.mulgimaa.ee/mulgimaast/mulgimaa-arhitektuur/
Iisaku	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, Mõisate ülevaated (1976–1978), ERA.T-76.1.3140 (MKA). Google Maps tänavavaade 2012, www.maps.google.com .
Juuru	Info / Foto /	Katrin Kurik. Pastoraat Eestis. Identiteet ja arhitektuur. Bakalaureusetöö. Eesti Kunstiakadeemia. Tallinn 1999. K. Klandorf, 2012, Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 15168 Juuru pastoraadi peahoone.
Jõelähtme	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, Mõisate ülevaated (1976–1978), ERA.T-76.1.10428 (MKA). Jaan Vali, 2008, Kultuurimälestiste riiklik register, MKA fotokogu 0157.
Jõhvi	Info / Foto /	EELK Jõhvi Mihkli koguduse kantselei. Kultuurimälestiste riiklik register, Mõisate ülevaated (1976–1978), ERA.T-76.1.3140 (MKA). Google Maps tänavavaade 2018.
Järva-Jaani	Info / Foto /	EELK Järva-Jaani Ristija Johannese koguduse kantselei. Autor teadmata, Järva-Jaani koguduse koduleht, http://jarva-jaani.eelk.ee/sisu.php?lehe_id=39&alamlehe_id=0&alamlehe2_id=0 .
Kaarma	Info / Foto /	T. Parmakson, Eesti Arhitektuur II, Tallinn: Valgus 1996, lk 59. Muinsuskaitseameti arhiiv – P-16648. Kaarma pastoraadi eeskoja ja talvekirku restaureerimistöõde põhiprojekt, OÜ H. Uuetalu 2008. Keidi Saks, 2016, Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 20799 Kaarma pastoraadi peahoone.
Kadrina	Info / Foto /	EELK Kadrina Katariina kogudus. Kadrina pastoraat, vaade. EAM Fk 8704 (Eesti Arhitektuurimuuseum).
Karja	Info / Foto /	Juhan Maiste, Eesti Arhitektuur II, Tallinn: Valgus 1996, lk 62. Keidi Saks 2017, Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 20901 Karja pastoraadi peahoone.
Karula	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 23146 Karula pastoraadi peahoone. M-L. Paris 2012, Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 23146 Karula pastoraadi peahoone.
Keila	Info / Foto /	Valdo Praust, Harjumaa mõisad, Tallinn : Tänapäev 2005, lk 76–77. Autor Vamps 2011, Wikipedia, Keila pastoraat, https://et.wikipedia.org/wiki/Keila_pastoraat .
Kihelkonna	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 20828 Kihelkonna pastoraadi peahoone. Kaisa Lensen 2019.

Kodavere	Info / Foto /	Valdo Praust, Tartumaa mõisad, Tallinn : Tänapäev 2008, lk 140–141. Veljo Ranniku 1971, Kultuurimälestiste riiklik register, MKA fotokogu 12239.
Koeru	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, Mõisate ülevaated (1976-1978), ERA.T-76.1.10328 (MKA). Google Maps tänavavaade 2011.
Kose	Info / Foto /	EELK Kose Püha Nikolause koguduse koduleht, https://sites.google.com/site/eelkose/pastoraat . Ivo Kruusamägi 2010, Vikipeedia, https://et.wikipedia.org/wiki/Fail:Kose_pastoraat.JPG .
Kullamaa	Info / Foto /	Muinsuskaitseameti arhiiv – ERA.5025.2.10517. Kullamaa pastoraadi peahoone. Muinsuskaitse eritingimused restaureerimistöödeks, 2011. Kaisa Lensen 2019.
Kursi	Info / Foto /	Valdo Praust, Tartumaa mõisad, Tallinn : Tänapäev 2008, lk 168–169. Sille Kink 2015, Vikipeedia, https://et.wikipedia.org/wiki/Kursi_kirikum%C3%B5is .
Kuusalu	Info / Foto /	Muinsuskaitseameti arhiiv – ERA.T-76.1.13104. Kuusalu pastoraat. Ajalooline õiend. 1991. Kaisa Lensen 2019.
Kõpu	Info / Foto /	EELK Kõpu Peetri kogudus. Google Maps tänavavaade 2012.
Käina	Info / Foto /	Vikipeedia, Käina kirikumõis, https://et.wikipedia.org/wiki/K%C3%A4ina_kirikum%C3%B5is . Muinsuskaitseameti arhiiv – ERA.T-76.1.16488. Käina kirikumõis. Inventariseerimine, 1976. Google Maps tänavavaade 2011.
Laiuse	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 23930 Laiuse pastoraadi peahoone. Sille Raidvere 2016, Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 23930 Laiuse pastoraadi peahoone.
Lääne-Nigula	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 15597 Lääne-Nigula pastoraadi peahoone. Dan Lukas 2018, Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 15597 Lääne-Nigula pastoraadi peahoone.
Lüganuse	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 13923 Lüganuse pastoraadi peahoone, 18.saj. Tõnis Taavet 2008, Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 13923 Lüganuse pastoraadi peahoone, 18.saj.
Maarja-Magdaleena	Info / Foto /	Muinsuskaitseameti arhiiv – ERA.5025.2.10535. Maarja-Magdaleena pastoraadi peahoone. Remondi-restaureerimise ja pööningukorruse väljaehitamise muinsuskaitse eritingimused. Maverick OÜ, 2010. Sille Raidvere 2017, Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 24068 Maarja-Magdaleena pastoraadi peahoone.
Martna	Info / Foto /	EELK Martna Püha Martini kogudus. Valdo Praust, Läänemaa mõisad, Tallinn : Tänapäev 2007, lk 122–123. Kaisa Lensen 2019.
Mihkli	Info / Foto /	Ants Hein, Eesti Arhitektuur II, Tallinn: Valgus 1996, lk 150. Dan Lukas 2017, Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 16667 Mihkli pastoraadi peahoone.
Muhu	Info / Foto /	Muinsuskaitseameti arhiiv – ERA.5025.2.13913. Muhu pastoraadi peahoone. Muinsuskaitse eritingimused restaureerimistöödeks. Muinsuskaitseamet, Madis Tuuder, 2011. Kaisa Lensen 2018.
Mustjala	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 21030 Mustjala pastoraadi peahoone. M. Koppel 2009, Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 21030 Mustjala pastoraadi peahoone.
Noarootsi	Info / Foto /	Muinsuskaitseameti arhiiv – ERA.T-76.1.12820. Noarootsi pastoraat. Ajalooline õiend. 1989. Dan Lukas 2017, Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 15550 Noarootsi pastoraadi peahoone.
Otepää	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 4485 Otepää pastoraadi hoone, kus aastail 1872–1890 elas Jakob Hurt. Muinsuskaitseameti arhiiv - ERA.5025.2.13795. Otepää pastoraat. Restaureerimise ja remondi ning ekspositsiooni renoveerimise muinsuskaitse eritingimused. 2012. Margis Sein 2019, Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 4485 Otepää pastoraadi hoone, kus aastail 1872–1890 elas Jakob Hurt.

Paide	Info / Foto /	Veebileht Paide majalood, http://majalood.weissenstein.ee/lai-tn/lai-1-paide-pastoraat/ . Google Maps tänavavaade 2011.
Paistu	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 14597 Paistu pastoraadi peahoone, 18.saj. A. Kivi 2010, Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 14597 Paistu pastoraadi peahoone, 18.saj.
Palamuse	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 23968 Palamuse pastoraadi peahoone. Ivar Leidus 2012, Vikipeedia, Palamuse, https://et.wikipedia.org/wiki/Palamuse .
Peetri	Info / Foto /	Olev Suuder, Eesti Arhitektuur III, Tallinn: Valgus 1996, lk 87. Kaisa Lensen 2019.
Põltsamaa	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, Mõisate ülevaated (1976-1978), Põltsamaa pastoraat, ERA.T-76.1.10436 (MKA). Mari Paenurm 2011. Põltsamaa kogudusemaja on hea laagripaik. – Eesti Kirik, 04.05.2011, http://www.eestikirik.ee/poltsamaa-kogudusemaja-on-hea-laagripaik/ .
Puhja	Info / Foto /	Rita Puidet. Olevale olnust ehk Käsü Hansust tänapäeva. –Eesti Kirik, 20.06.2018, http://www.eestikirik.ee/olevale-olnust-ehk-kasu-hansust-tanapaeva/ . SA Eesti Vabaõhumuuseum – EVM N 425:479, Puhja kirikumõisa häärber, https://ajapaik.ee/photo/29885/puhja-kirikumoisaa-haarber/ .
Põlva	Info / Foto /	Valdo Praust, Võrumaa mõisad, Tallinn : Tänapäev 2012, lk 202–203. Google Maps tänavavaade 2011.
Pärnu	Info / Foto /	Muinsuskaitseameti arhiiv – ERA.5025.2.17464, Pärnu Elisabeti koguduse pastoraadi peahoone, kus aastail 1809-1846 elas J. H. Rosenplänter. Muinsuskaitse eritingimused ehitus- ja restaureerimisprojekti koostamiseks. Arc Projekt, 2017. Kaisa Lensen 2019.
Pärnu-Jaagupi	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 16631 Pärnu-Jaagupi pastoraadi peahoone. Autor ja aasta teadmata. Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 16631 Pärnu-Jaagupi pastoraadi peahoone.
Põide	Info / Foto /	Muinsuskaitseameti arhiiv – ERA.5025.2.16474, Põide pastoraadi peahoone. Muinsuskaitse eritingimused restaureerimiseks, 2016. Priit Kivi 2014, Saaremaa Muuseum SM F 4123:37 Fd, https://ajapaik.ee/photo/116532/poide-kirikla/ .
Rakvere	Info / Foto /	Sven Ristikivi, EELK Rakvere Kolmainu koguduse pastoraadihoone restaureerimine ja kohandamine erivajadustega inimeste tugikoduks. Lõputöö, Tallinna Tehnikakõrgkool 2014. Google Maps tänavavaade 2011.
Rapla	Info / Foto /	Eesti Giid veebileht, http://www.eestigiid.ee/?CatID=88 , viidatud A. Paidla, Raplamaa / Siin- ja sealpool maanteed. Tallinn 1991. Autor Iifar 2011, Vikipeedia, Rapla kirikumõis, https://et.wikipedia.org/wiki/Rapla_kirikumõis .
Reigi	Info / Foto /	Muinsuskaitseameti arhiiv – ERA.5025.2.15272. Reigi pastoraadi peahoone. Muinsuskaitse eritingimused restaureerimiseks. Riin Alatalu, 2008. Athanasius Soter 2012, Vikipeedia, https://et.wikipedia.org/wiki/Fail:Reigi_pastoraat_(4).JPG .
Ridala	Info / Foto /	Valdo Praust, Läänemaa mõisad, Tallinn : Tänapäev 2007. lk 182–183. Talving 2009, EVM N 449:343 (Eesti Vabaõhumuuseum).
Ruhnu	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 27425 Ruhnu pastoraadi peahoone. Dan Lukas 2017, Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 27425 Ruhnu pastoraadi peahoone.
Rõngu	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, Mõisate ülevaated (1976-1978), Rõngu pastoraat, ERA.T-76.1.10432 (MKA). Google Maps tänavavaade 2011.
Rõuge	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 14085 Rõuge pastoraadi peahoone, 1842. Tõnis Taavet 2012, 14085 Rõuge pastoraadi peahoone, 1842.
Räpina	Info / Foto /	Valdo Praust, Võrumaa mõisad, Tallinn : Tänapäev 2012, lk 220–221. Kaisa Lensen 2019.

Saarde	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 16739 Saarde pastoraadi peahoone. Autor WikedKentaur 2014, Vikipeedia, Saarde kirikumõis, https://et.wikipedia.org/wiki/Saarde_kirikum%C3%B5is
Suure-Jaani	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register , mälestis 14647 Suure-Jaani pastoraadi peahoone, 18. saj. Anne Kivi 2014, Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 14647 Suure-Jaani pastoraadi peahoone, 18. saj.
Tarvastu	Info / Foto /	Valdo Praust, Viljandimaa mõisad, Tallinn : Tänapäev 2010, lk 242–243. Google Maps tänavavaade 2011.
Tori	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 16819 Tori pastoraadi peahoone. Nele Rent 2011, Kultuurimälestiste riiklik register , mälestis 16819 Tori pastoraadi peahoone.
Torma	Info / Foto /	Olev Suuder, Eesti Arhitektuur IV, Tallinn: Valgus 1999, lk 111. Merje Talvik 2009. Eesti Kirik 14.10.2009, http://www.eestikirik.ee/torma-pastoraadi-ajalooratas-veereb-kolmandat-sajandit/ .
Tõstamaa	Info / Foto /	Valdo Praust, Pärnumaa mõisad, Tallinn : Tänapäev 2009, lk 212–213. Kaisa Lensen 2019.
Türi	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, Mõisate ülevaated (1976-1978), Türi pastoraat, ERA.T-76.1.10329 (MKA). Kaarel Aluoja. Türi kirikumõisast on saanud motelli asemel vare. – Järva Teataja, nr. 33, 19.03.2016, https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=jarvateataja20160319.2.18 Google Maps tänavavaade 2011.
Urvaste	Info / Foto /	Valdo Praust, Võrumaa mõisad, Tallinn : Tänapäev 2012, lk 248–249. Liina Raudvassar 2010. Eesti Kirik, 08.06.2010, http://www.eestikirik.ee/pastoraadist-kulgeb-tee-labi-pargi-kirikusse/
Valjala	Info / Foto /	Katrin Kurik. Pastoraat Eestis. Identiteet ja arhitektuur. Bakalaureusetöö. Eesti Kunstiakadeemia, Tallinn 1999. Hannes Nelis, Puhka Eestis koduleht, https://www.puhkaeestis.ee/et/eelk-valjala-martini-koguduse-majutus .
Varbla	Info / Foto /	Sirje Semm. Mereäärse Varbla väike kogudus saab hakkama. – Eesti Kirik, 21.10.2009, http://www.eestikirik.ee/mereaaerse-varbla-vaike-kogudus-saab-hakkama/ . Kaisa Lensen 2019.
Vastseliina	Info / Foto /	Valdo Praust, Võrumaa mõisad, Tallinn : Tänapäev 2012, lk 298–299. Tõnis Taavet 2012, Kultuurimälestiste riiklik register , mälestis 14137 Vastseliina pastoraadi peahoone.
Vigala	Info / Foto /	Vigala koguduse koduleht, http://www.eelk.ee/vigala/ Vastseliina pastoraadi peahoone. Juhan Maiste, Eesti Arhitektuur III, Tallinn : Valgus 1996, lk 116. Vigala Hooldekodu koduleht, http://vigalahooldekodu.edicypages.com/pildialbum .
Viru-Jaagupi	Info / Foto /	Ants Hein, Eesti Arhitektuur III, Tallinn : Valgus 1996, lk 162. Anne Kaldam 2007, Kultuurimälestiste riiklik register , mälestis 16006 Viru-Jaagupi pastoraadi peahoone.
Viru-Nigula	Info / Foto /	Muinsuskaitseameti arhiiv – ERA.5025.2.16519, Viru-Nigula pastoraadi peahoone. Muinsuskaitse eritingimused projekti koostamiseks. Naagel Ehitus OÜ, 2017. Kaisa Lensen 2019.
Võnnu	Info / Foto /	Katrin Kurik. Pastoraat Eestis. Identiteet ja arhitektuur. Bakalaureusetöö. Eesti Kunstiakadeemia, Tallinn 1999. I. Raudvassar 2016, Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 7311 Võnnu kirikumõisa peahoone, 19. saj.
Väike-Maarja	Info / Foto /	Väike-Maarja taastab ajaloolist pastoraati. – Virumaa Teataja, 25. oktoober 2005, https://virumaateataja.postimees.ee/2279275/vaike-maarja-taastab-ajaloolist-pastoraati . Google Maps tänavavaade 2012.
Vändra	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 16889 Vändra kirikumõisa peahoone. Nele Rent 2017, Kultuurimälestiste riiklik register, mälestis 16889 Vändra kirikumõisa peahoone.
Äksi	Info / Foto /	Kultuurimälestiste riiklik register , mälestis 24073 Äksi pastoraadi peahoone. Sille Raidvere 2009, Kultuurimälestiste riiklik register , mälestis 24073 Äksi pastoraadi peahoone.